

257

ZÁKON

ze dne 29. června 2001

**o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb
(knihovní zákon)**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje systém knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby a podmínky jejich provozování.

(2) Tento zákon se nevztahuje na knihovny provozované na základě živnostenského oprávnění.

§ 2

Vymezení základních pojmů

V tomto zákoně se rozumí

- a) knihovnou zařízením, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven,
- b) knihovním dokumentem informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka knihovního fondu knihovny,
- c) knihovním fondem organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor knihovních dokumentů,
- d) meziknihovními službami soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb, které mezi sebou uskutečňují knihovny s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení,
- e) historickým fondem knihovní fond sestávající z knihovních dokumentů, které vznikly do roku 1860 nebo mají v daném oboru pro svou jedinečnost historickou hodnotu, popřípadě jiný knihovní fond mající zvláštní historickou a kulturní hodnotu, pokud byl takto vymezen ve statutu knihovny nebo v jiném právním předpisu,
- f) konzervačním fondem knihovní fond sestávající z knihovních dokumentů, které knihovna získala jako příjemce povinného výtisku podle zvláštního právního předpisu,¹⁾

- g) specializovaným fondem knihovní fond sestávající z knihovních dokumentů určitého, zpravidla oborového zaměření,
- h) regionálními funkcemi funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb,
- i) provozovatelem knihovny fyzická nebo právnická osoba, která svým jménem v knihovně poskytuje veřejné knihovnické a informační služby.

§ 3

Systém knihoven

(1) Systém knihoven tvoří

- a) Národní knihovna České republiky (dále jen „Národní knihovna“), Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně, zřízené Ministerstvem kultury (dále jen „ministerstvo“),
- b) krajské knihovny, zřízené příslušným orgánem kraje,
- c) základní knihovny, zřízené příslušným orgánem obce,
- d) specializované knihovny.

(2) Knihovny uvedené v odstavci 1 písm. c) a d) mohou být zřizovány i jinými subjekty neuvedenými v odstavci 1.

(3) Veřejné knihovnické a informační služby mohou být knihovnou poskytovány ode dne jejího zápisu do evidence knihoven vedené ministerstvem.

§ 4

Veřejné knihovnické a informační služby

(1) Veřejné knihovnické a informační služby poskytují ve

¹⁾ Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění zákona č. 302/2000 Sb.

- a) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím mezi-knihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny,
- b) poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší,
- c) zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy,
- d) umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, pomocí telekomunikačního zařízení.²⁾

(2) Veřejné knihovnické a informační služby, uvedené v odstavci 1, je provozovatel knihovny povinen poskytovat bezplatně, s výjimkou

- a) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny, které mají povahu rozmnoženin zvukového či zvukově obrazového záznamu,³⁾
- b) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovních fondů jiných knihoven zprostředkováním jejich rozmnoženin v rámci meziknihovních reprografických služeb,
- c) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovních fondů knihoven v rámci mezinárodních meziknihovních služeb.

(3) Provozovatel knihovny může poskytovat další služby spočívající zejména v

- a) umožnění přístupu k placeným vnějším informačním zdrojům pomocí telekomunikačního zařízení,²⁾
- b) kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti,
- c) vydávání tematických publikací,
- d) poskytování reprografických služeb,
- e) poskytování písemných bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší.

(3) Provozovatel knihovny je oprávněn požadovat za poskytování knihovnických a informačních služeb, uvedených v odstavci 2 písm. a) až c), a dalších služeb úhradu skutečně vynaložených nákladů.

(4) Provozovatel knihovny je oprávněn požadovat úhradu nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s evidencí uživatelů knihovny.

(5) Provozovatel knihovny je povinen zajistit rovný přístup všem k veřejným knihovnickým a informačním službám a dalším službám poskytovaným knihovnou.

(6) Provozovatel knihovny vydá knihovní řád, v němž stanoví podrobnosti poskytování knihovnických a informačních služeb.

Evidence knihoven

§ 5

(1) Ministerstvo vede evidenci knihoven, která je veřejnosti přístupným informačním systémem.

(2) Návrh na zápis do evidence knihoven (dále jen „návrh“) podává provozovatel knihovny.

(3) Návrh obsahuje

- a) název nebo obchodní firmu provozovatele, jeho identifikační číslo, sídlo, předmět činnosti a právní formu, je-li provozovatelem knihovny právnická osoba,
- b) jméno, příjmení a datum narození provozovatele, jeho identifikační číslo, bylo-li přiděleno, a místo jeho trvalého pobytu, je-li provozovatelem knihovny fyzická osoba,
- c) adresu, název a druh knihovny (§ 9 až 13), popřípadě její specializaci.

(4) K návrhu se připojí knihovní řád.

(5) Je-li provozovatelem knihovny právnická osoba, která se zapisuje do veřejného seznamu podle zvláštního právního předpisu,⁴⁾ je provozovatel povinen k žádosti přiložit rovněž výpis z tohoto veřejného seznamu, který nesmí být starší 60 dnů. Je-li provozovatelem knihovny příspěvková organizace,⁵⁾ nebo provozuje-li stát nebo územní samosprávný celek knihovnu prostřednictvím své organizační složky, je provozovatel povinen k žádosti přiložit zřizovací listinu, popřípadě statut příspěvkové organizace nebo organizační složky.

(6) Není-li návrh úplný, vyzve ministerstvo provozovatele, aby návrh doplnil do 15 dnů ode dne doručení výzvy, a upozorní ho, že nebude-li tato lhůta dodržena, ministerstvo návrh odloží.

²⁾ § 2 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů.

³⁾ § 38 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

⁴⁾ Například § 27 a násl. obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, § 5 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, § 5 zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech).

⁵⁾ § 54 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

§ 6

(1) Poskytuje-li zařízení způsobem zaručujícím rovný přístup všem veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, ministerstvo je zapíše do evidence knihoven. Osvědčení o provedeném zápisu ministerstvo vydá jejímu provozovateli do 15 dnů ode dne doručení úplného návrhu.

(2) Neposkytuje-li zařízení způsobem zaručujícím rovný přístup všem veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, ministerstvo návrh zamítne.

§ 7

(1) Provozovatel knihovny je povinen písemně oznámit ministerstvu každou změnu údajů evidovaných v evidenci knihoven, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy ke změně došlo.

(2) Ministerstvo provede změnu zápisu v evidenci knihoven do 30 dnů od doručení oznámení a o této změně do 30 dnů ode dne doručení oznámení vydá osvědčení.

§ 8

(1) Ministerstvo z vlastního nebo jiného podnětu rozhodnutím zruší zápis v evidenci knihoven, pokud knihovna přestane splňovat znaky knihovny podle § 2 písm. a).

(2) Ministerstvo rozhodnutím zruší zápis v evidenci knihoven rovněž na základě oznámení provozovatele o ukončení provozování knihovny.

(3) V rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 ministerstvo stanoví datum, k němuž se zápis do evidence knihoven ruší.

Druhy knihoven

§ 9

Národní knihovna

(1) Národní knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy. Národní knihovna trvale uchovává konzervační fond a historický fond.

(2) Národní knihovna je centrem systému knihoven. V systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci zejména

a) formou souborného katalogu zpracovává evidenci

knihovních dokumentů v knihovních fondech knihoven na území České republiky, kterou zpřístupňuje knihovnám,

- b) zpracovává národní bibliografii a zabezpečuje koordinaci národního bibliografického systému,
- c) plní funkci národní agentury pro mezinárodní standardní číslování knih a hudebnin,
- d) plní funkci národního centra meziknihovních služeb České republiky,
- e) plní funkci národního centra mezinárodní výměny oficiálních publikací,⁶⁾
- f) zastupuje knihovny systému knihoven při jednání s kolektivními správci autorských práv ve věci úhrady odměn za užití autorských děl.⁷⁾

§ 10

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a Moravská zemská knihovna v Brně

(1) Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana je knihovnou s univerzálním knihovním fondem; trvale uchovává konzervační fond a historický fond.

(2) Moravská zemská knihovna v Brně je knihovnou s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným specializovanými fondy; trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji.

§ 11

Krajská knihovna

(1) Krajská knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem, případně doplněným specializovanými fondy. Krajská knihovna trvale uchovává konzervační fond a historický fond.

(2) Krajská knihovna je součástí systému knihoven vykonávající koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci též

- a) spolupracuje s Národní knihovnou při zpracování národní bibliografie a při zpracování souborného katalogu,
- b) zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému,
- c) je krajským centrem meziknihovních služeb,
- d) spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb.

⁶⁾ Vyhláška č. 12/1965 Sb., o Úmluvě o výměně oficiálních publikací a vládních dokumentů mezi státy a Úmluvě o mezinárodní výměně publikací.

⁷⁾ Zákon č. 121/2000 Sb.

(3) Krajská knihovna plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji. Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu.

(4) Plní-li krajská knihovna v místě svého sídla i funkci základní knihovny, podílí se na zajištění této funkce obec.

§ 12

Základní knihovna

(1) Základní knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem nebo se specializovaným knihovním fondem.

(2) Základní knihovna je součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnosti.

§ 13

Specializovaná knihovna

(1) Specializovaná knihovna je knihovnou se specializovaným knihovním fondem.

(2) Specializovaná knihovna je součástí systému knihoven vykonávající koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci zejména

- a) spolupracuje s Národní knihovnou při zpracování národní bibliografie a při zpracování souborného katalogu,
- b) zpracovává a zpřístupňuje tematické a oborové bibliografie a databáze,
- c) ve spolupráci s Národní knihovnou plní funkci centra meziknihovních služeb v oblasti své specializace,
- d) spolupracuje s knihovnami v oblasti své specializace při zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb.

§ 14

Meziknihovní služby

(1) Pokud v knihovním fondu knihovny není knihovní dokument, jehož zpřístupnění si její uživatel vyžádal, má provozovatel této knihovny (dále jen „žádající knihovna“) povinnost v rámci meziknihovních služeb požádat provozovatele jiné knihovny o zprostředkování tohoto knihovního dokumentu, popřípadě o poskytnutí informace o něm (dále jen „dožádaná knihovna“).

(2) Dožádaná knihovna je povinna žádající knihovně pro jejího uživatele knihovní dokument ze svého knihovního fondu zprostředkovat tak, že požadovaný knihovní dokument žádající knihovně zapůjčí nebo jí poskytne jeho kopii, popřípadě jí poskytne informace, kde se požadovaný knihovní dokument nalézá.

(3) Pokud je žádost o zprostředkování knihovního dokumentu vyřízena jeho zapůjčením, je žádající knihovna povinna vrátit zapůjčený knihovní dokument dožádané knihovně v dohodnuté lhůtě a odpovídajícím stavu. Po dobu výpůjčky knihovního dokumentu nese odpovědnost za jeho poškození nebo ztrátu.

(4) Meziknihovní výpůjční a informační služby je knihovna povinna poskytovat bezplatně. Za poskytnutí kopie knihovního dokumentu v rámci meziknihovních reprografických služeb může dožádaná knihovna požadovat úhradu vynaložených nákladů. Provozovatelé knihoven mohou požadovat úhradu nákladů na dopravu knihovního dokumentu.

(5) Provozovatel knihovny je povinen vést evidenci meziknihovních služeb, které poskytl.

(6) Náležitosti žádosti o zprostředkování knihovního dokumentu stanoví prováděcí právní předpis. Prováděcí právní předpis určí, kteří provozovatelé knihoven jsou povinni předávat žádosti o zprostředkování knihovního dokumentu v rámci meziknihovní služby zahraničním knihovnám, popřípadě poskytnout provozovateli knihovny účastníci se mezinárodní meziknihovní služby metodickou pomoc.

§ 15

Podpora knihoven

(1) Provozovateli knihovny mohou být z peněžních prostředků státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuty podle zvláštního zákona⁸⁾ účelově určené dotace zejména na

- a) projekty vědy a výzkumu,
- b) zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb,
- c) podporu propojení knihoven v síti,
- d) zpracování informačních pramenů do elektronické podoby a jejich zpřístupnění,
- e) doplnění knihovního fondu,
- f) ochranu knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí,
- g) zpřístupnění knihovních fondů pro občany se zdravotním postižením,

⁸⁾ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

- h) projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti,
- i) zajištění výkonu regionálních funkcí,
- j) zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků knihoven,
- k) výstavbu nebo rekonstrukci objektu knihovny,
- l) vybavení objektu knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy.

(2) Pro stanovení prioritních oblastí poskytování dotací si ministerstvo vyžádá stanovisko Ústřední knihovnické rady, kterou ministerstvo zřídí, vydá její stanoviny a jednacím řádem.

(3) Vláda nařízením stanoví pravidla poskytování dotací podle odstavce 1, zejména za jakých podmínek, v jaké výši a v jakých lhůtách jsou dotace poskytovány.

§ 16

Evidence a revize knihovního fondu

(1) Provozovatel knihovny musí vést evidenci knihovního fondu. Evidence knihovního fondu musí umožňovat kontrolu jednotlivých záznamů a zaručovat jejich nezaměnitelnost.

(2) K ověření souladu evidenčních záznamů o jednotlivých knihovních dokumentech se skutečným stavem je provozovatel knihovny povinen provádět revize knihovního fondu, a to

- a) jednou za 5 let, pokud její knihovní fond nepřesahuje 100 000 knihovních dokumentů,
- b) jednou za 10 let, pokud její knihovní fond nepřesahuje 100 000 knihovních dokumentů a nepřesahuje 200 000 knihovních dokumentů,
- c) jednou za 15 let, pokud její knihovní fond nepřesahuje 200 000 knihovních dokumentů a nepřesahuje 1 000 000 knihovních dokumentů.

(3) Přesahuje-li knihovní fond knihovny 1 000 000 knihovních dokumentů a nepřesahuje-li 3 000 000 knihovních dokumentů, je provozovatel knihovny povinen provádět jeho revizi postupně, a to tak, že každý rok provede revizi části knihovního fondu nejméně v rozsahu 5 % z celkového počtu knihovních dokumentů v knihovním fondu.

(4) Přesahuje-li knihovní fond knihovny 3 000 000 knihovních dokumentů, je provozovatel knihovny povinen provádět jeho revizi v rozsahu stanoveném plánem revizí schváleným zřizovatelem kni-

hovny minimálně v rozsahu 200 000 knihovních dokumentů ročně.

(5) Provozovatel knihovny je povinen zajistit sepsání zápisu o výsledku revize knihovního fondu.

(6) Na postup při revizi knihovního fondu podle tohoto zákona se nevztahuje zvláštní právní předpis.⁹⁾

(7) Podrobnosti o vedení evidence knihovního fondu a náležitosti zápisu o výsledku revize knihovního fondu stanoví prováděcí právní předpis.

§ 17

Vyřazování knihovních dokumentů

(1) Z knihovního fondu knihovny lze vyřazovat pouze

- a) knihovní dokumenty, které neodpovídají zaměření knihovního fondu knihovny a jejím úkolům,
- b) multiplikáty knihovních dokumentů,
- c) knihovní dokumenty opotřebované, neúplné nebo poškozené tak, že přestaly být informačním pramenem.

(2) Knihovní dokumenty z konzervačního fondu a z historického fondu lze vyřazovat pouze se souhlasem ministerstva.

(3) Provozovatel knihovny je povinen nabídnout ke koupi knihovní dokumenty vyřazené podle

- a) odstavce 1 písm. a) a b) provozovateli jiné knihovny téhož druhu, a pokud takový provozovatel odmítne, provozovateli knihovny, která je součástí školy,¹⁰⁾

b) odstavce 2 Národní knihovně.

Pokud nebyly takto odkoupeny, provozovatel nabídne vyřazené knihovní dokumenty ke koupi jinému zájemci. Pokud nebyly ani takto odkoupeny, může je darovat nebo zlikvidovat.

(4) Podle odstavců 1 až 3 se nepostupuje při vyřazování knihovních dokumentů chráněných podle zvláštního právního předpisu.¹¹⁾

(5) Při rušení knihovny je její provozovatel povinen postupovat podle odstavců 2 až 4.

⁹⁾ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁾ § 45 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění zákona č. 138/1995 Sb.

¹¹⁾ Například zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění zákona č. 343/1992 Sb., a zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.

§ 18

Ochrana knihovního fondu

Provozovatel knihovny je povinen zajistit

- a) umístění knihovního fondu v podmínkách vhodných pro poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb,
- b) ochranu knihovního fondu před odcizením a poškozením, zejména ochránit jej před nepříznivými vlivy prostředí,
- c) restaurování knihovních dokumentů, popř. jejich převedení na jiný druh nosiče, je-li to třeba k jejich trvalému uchování.

Sankce

§ 19

(1) Zjistí-li ministerstvo, že provozovatel knihovny porušil povinnost podle § 7 odst. 1, § 14 odst. 5, § 16 odst. 1 až 4 nebo některou z povinností podle § 18, uloží mu, aby zjištěné nedostatky odstranil a stanoví mu k tomu přiměřenou lhůtu.

(2) Pokud provozovatel knihovny v této lhůtě zjištěné nedostatky neodstraní, uloží mu ministerstvo pokutu ve výši od 5 000 Kč do 200 000 Kč.

§ 20

Ministerstvo uloží pokutu ve výši od 25 000 Kč do 500 000 Kč provozovateli knihovny, pokud porušil povinnost podle § 14 odst. 2 nebo 3, postup při vyřazování knihovních dokumentů podle § 17 odst. 2 nebo 3 anebo povinnost podle § 17 odst. 5.

§ 21

(1) Při stanovení výše pokuty se přihlíží k rozsahu a závažnosti protiprávního jednání a následkům porušení povinnosti.

(2) Řízení o uložení pokuty lze zahájit nejpozději do 1 roku ode dne, kdy se ministerstvo o porušení povinnosti dozvědělo, nejdéle však do 3 let od porušení povinnosti, a jde-li o pokračující porušování téže povinnosti, nejpozději do 3 let od doby, kdy porušování povinnosti ještě trvalo.

(3) Pokutu lze uložit nejpozději do 5 let ode dne,

kdy k porušení povinnosti došlo nebo kdy porušování této povinnosti skončilo.

(4) Pokuta je splatná do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o jejím uložení nabylo právní moci. Pokuty vybírá a vymáhá ministerstvo, přitom postupuje podle zákona o správě daní a poplatků.

(5) Pokuty jsou příjmem státního rozpočtu.

(6) Proti rozhodnutí o uložení pokuty je přípustný opravný prostředek u soudu.

§ 22

Zmocňovací ustanovení

Ministerstvo vydá vyhlášku k provedení § 14 a 16.

Společná, přechodná a závěrečná ustanovení

§ 23

Na rozhodování a vydávání osvědčení podle tohoto zákona se vztahuje správní řád, nestanoví-li tento zákon jinak.

§ 24

(1) Knihovny, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona poskytují veřejné knihovnické a informační služby s rovným přístupem všech k těmto službám, se považují za knihovny podle tohoto zákona nejdéle po dobu 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

(2) Knihovny, které nesplňují povinnost stanovenou v § 4 odst. 1 písm. d) mohou být zapsány do evidence knihoven podle § 5. Nesplní-li knihovna uvedenou povinnost nejpozději do 31. prosince 2006, ministerstvo její zápis v evidenci knihoven zruší.

§ 25

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se zákon č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon).

§ 26

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2002.

Klaus v. r.

Havel v. r.

Zeman v. r.